

CABAYONG TABLA: ESTUDI I TRADUCCIÓ D'UN ROMANÇ FILIPÍ DEL REGNE DE VALÈNCIA (II)*

Isaac DONOSO
isaacdonoso@ua.es
Universitat d'Alacant

CABAYONG TABLA.
Buhay ni
Principe don Juan
Asin ni
Princesa Dña. Maria
Sa Cahadean nin Valencia asin Asturias

CAVALL DE TAULA.
Vida
del príncep en Joan
i
la princesa na Maria
dels regnes de València i Astúries

Segunda parte

Segona part

- Tara ining olay caining bandolero 257 Ho tenia molt clar el malvat bandoler:
dimo pag luchoh an camugtacan co «No tracteu d'enganyar-me en aquest estat
pag ca an buhay co gñonian luchoh mo puix si en la meua vida quede traït
sacong popogoton an saimong payo el vostre cap caurà rodant».
- Ini an inolay ni Dña. Maria 258 A la qual cosa va replicar na Maria:
o sacuyang mahal maniuala ica «Oh, estimat meu, us suplique creure
an sacuyang bugtac na minsan Villana en alguna ocasió he estat maleïda
an sabi co saimo gñonian saro sana però aquest fet ara és passat».
- Sinda nag orolay na orog carahay 259 La conversa així va anar passant
alagad sigue sana an saiyang tagay mentre seguia bevent de la copa
sagcod di na burat an saiyang buhay fins que no va quedar ni l'última gota
duman man sa dua sia naca damay al costat dels altres dos s'engolfà.
- Can aso maquita nin princesang mahal 260 Quan va veure la princesa noble
an saindang buhay magña camugtacan la situació que se li presentava en vida
tolos humanali saiyang dinolagan ràpidament va sortir d'aquella angoixa
isay man sinda daing naca aram sense que per ningú pogués ser percebuda.
- Cundi de nia aram idtong cahadean 261 Ella no coneixia aquell regne
can seya humale duman caidiong lugar quan va deixar aquella presó
sia nag lalacao laog nin cadlagan va caminar dintre del bosc
dai nia naaraman an padudumanan sense saber per on caminar.
- Can asu omabot nin pag oomaga 262 Quan va arribar l'alba
na an salangsagñan ay maliuanag na i els contorns van prendre claredat
tolos huminanap masacatan nia va buscar un lloc en què grimpar
saro bagang cahoy marambong an sangra un alt arbre ple de branques.

*La primera parte del texto se publicó en la RLM, 28, pp. 33-67.

- Sa herac nin Dios nin Virgen na poon sa lugar na idto sia naca sumpung saro bagang cahoy na orog carambong an saiyang buhay nag isip canayon 263 Per la gràcia de Déu i la Verge aquest lloc va poder per sort trobar un alt arbre dels contorns absent on pensar sobre la seua pena.
- Sa cahoy na idto nagsacat na sia duman ominontoc sa puro na baga tolos tuminocao sa maogmang sagña asin huminigda nagtorog man sia 264 Per la fusta va tractar de grimpar arribant fins al més elevat es va asseure a les branques l'alegria la va dur al descans.
- Bayaan co ini iyo cong balican idtong magña burat saiyang binayaan asu maolian an saindang buhay naca aram sinda halangcao na an aldao 265 Per un moment la deixaré dormint per tornar a aquells tres borratxos que quan es van despertar per fi el sol ja estava al cim.
- Can asu magbagñon mana an princesa tolos nagñag lacao princesa hanap na ini an inolay nin saro sainda ma idea nangad dinolagan kita 266 En despertar-se no van veure la princesa i van saber de la seua estratègia llavors un d'ells va afirmar que: «Ja tenia ella de deixar-nos idea».
- Caya an marahay nahapon ta tolos sain man na reino kita macaabot cun satong masompong an saiyang lauog tolos na dacoapon potlan ta nin liog 267 «Aleshores el millor serà buscar-la en qualsevol regne on s'amague si som capaços de trobar-la amb facilitat el seu cap rodarà».
- Ipag pa digdi co naman ki Maria itaas nin cahoy na orog caogma tara ining aldao gñonian man lontoc na itaas nin cahoy sia man torog pa 268 Permeteu regressar a Maria dolçament sobre l'arbre reia i quan començava el dia sobre l'arbre dormia.
- Na nag caiyo man may nag abot duman na tolong principe na orog camahal si Don Pedro baga asin si Don Roman ining icatolo gñaran si Don German 269 Fins que algú es va presentar tres prínceps d'alta dignitat un en Pere i l'altre en Romà i el tercer anomenat en Germà.
- Sa lugar na idto sinda naglilibot magña buquid lantad saindang inabot sinda nagñagñayam gamgam magña hayop cadlagan na idto saindang sinosohot 270 Per aquests contorns s'havien endinsat fins i tot a la muntanya profunda un animal salvatge estaven buscant i per això recorrien el bosc.
- An cahoy na ini na pinag sacatan ni Dña. Maria na orog ca mahal sa togñod man baga nin siyang tucauan iguang sarong gamgam nag tutugdon duman 271 A l'arbre llavors s'acosta proper a la noble na Maria i s'allotja al costat d'ella un ocell de la major vàlua.
- Ining nagñabayo tolong mag amigo pagabot sa togñod can cahoy na idto nag tighag man duman ining si D. Pedro saiyang na kita gamgam na ecaro 272 Galopaven a cavall els tres amics quan a l'altura de l'arbre van arribar llavors cap amunt en Pere va mirar veient l'ocell com ícar.
- Olay ni D. Pedro magña caibahan saindong hiligñon ini gñaningg gamgam 273 Assenyalà en Pere: «Amics meus, heu de mirar quin és aquell ocell»,

- tara can mahiling gñani ni D. Roman
saiyang tinirador gamgam tinamaan
- 274 Tolos na nahulog na gadan man sia
duman man nagtogpa daghan nin princesa
dai man nagaram an torog sa sagña
saiyang pagtorog gñonian ta hanoc pa
- 275 Can asu an gamgam na dai na holog
ining si Don German sinacat padagos
tara ining gamgam saiyang naabot
duman nia nakita an maogmang lauog
- 276 Tolos huminilig an gamgam dara na
asin nia binogtac sa togñod man ninda
tara ining tolo gñonian mariboc na
dahil caidong gamgam saindang nacoa
- 277 Olay ni D. Pedro sacuya man iyan
acong nacahiling D. Roman nagtaram
iyan man sacuya acong nacagadan
olay ni D. German dai mangyari iyan
- 278 Aco an nagsacat sacuyang kinoa
itaas nin cahoy na halangcao бага
tara idtong tolo asu mariboc na
gñonian na pagmata mahal na princesa
- 279 Sa isip boot nia an olay bandolero
sia pighahanap sa lugar na idto
can asu mahiling na idto man baco
saiyang pinagmasdan sn riboc na gayo
- 280 Si D. Pedro бага ini an inolay
con isay saindo an makigadanan
tara sa princesa naghilig na duman
can idto makita sinda natiebahan
- 281 Can oras na idto can asu makita
magña cagayonan caining princesa
ining si D. German ini an olay na
aco an nagsacat sa saiya бага
- 282 Pagtaram nin siring sinda nagiriuat
an saindang cusog pina luas duman
espada guinamit na nag boronoan
tolos nag patahao an princesang mal
- 283 Ini an inolay sa sainda бага
camong magña mahal mag ontoc na muna
an sacuyang buhay gñonian masain pa
con sa saindong mahal na camot na
- quan aquell el va veure en Romà
el va disparar i quedà liquidat.
- Es va desplomar mort l'ocell
prop d'on jeia la bella princesa
encara que no es va despertar ella
de tan profund com el somni era.
- Com que l'ocell al final no va caure
decideix grimpar en Germà per agafar-lo
aconsegueix arribar a la peça en trofeu
i veu tan meravellosa faç en silenci.
- D'aquesta manera s'obté l'ocell
que posa origen a la disputa
ja que els tres s'enfronten en lluita
per a qui seria el premi.
- En Pere va dir: «Això em pertany,
jo el vaig veure»; respon en Romà,
«Com que jo el vaig matar ha de ser meu»,
en Germà va sentenciar, «Jo ho vaig fer».
- «Jo vaig grimpar per agafar-lo
a aquest arbre d'altíssima cresta»,
els tres discutiren amb gran escàndol
i despertaren la princesa.
- Pensava que era aquell bandoler
que per aquells llocs la buscava
però quan va veure de qui es tractava
es va dirigir a inspeccionar la bullícia.
- En Pere com segueix continua:
«Qui el vulga haurà de lluitar»,
mentrestant la princesa els escolta
fins que la veuen i es detenen.
- Quan aleshores descobreixen
la bellesa que posseïa la princesa
en Germà s'avança de pressa:
«Jo sóc qui va grimpar als cims».
- Al mateix temps que això deia
tots s'entaulen en barallada desfeta
amb espases el millor que es poguera
fins que la princesa els increpa.
- Així enuncïava el seu al·legat:
«Heu de parar immediatament,
és que no veieu que la meua vida
ara està en les vostres mans?»

- Tara ining tolong mahal na principe
Floserpidang mahal sa samuya digdi
suco na po baga mag sasonud cami
sa saimong pag boot na maca uiuili
- Samong caisipan gñaning matiuasay
na mahale baga samong caribocan
asin romayó man an siring na bagay
sa samuyang tolo magña camugtacan
- Ini an inolay ni Dña. Maria
siring cainiho na magññalas sinda
an para sa saco camo ay mahal na
gñonian caning oras gusto cung maquita
- Gñonian camong tolo halion na gayo
an saindong bado sa hauac man nindo
asin pa an armas na espadang tolo
legen asin medias sapatos na gayo
- Na duman sa bulod may cahoy na dua
iguang sarong gamgam na sacong naquita
igua man nin gacod gamgam na Aguila
na idto an saco gusto cong macoa
- An saiyang bitis igua nin gacod man
na magña diamante asin pa bulauan
saindong coahon duman cadtong lugar
digdi sa sacuyá nindo ipresentar
- Con si-isay baga sa saindang tolo
maca coa cayan iyan man bayong co
na madara gñonian digdi sa tugñod co
sia an maguiguin sacuyang esposo
- Can asu madagñog an siring na olay
nagñag hubá tolos can oras na iyan
sinda gñaning tolo nagñag orombasan
gñaran na Aguila an gacod bulauan
- Tara can maquita caning princesa
na inihong tolo harayó na sinda
can oras man sana isinolot na nia
gubing nin principe cundi saro sana
- Saiyang pinili an orog carahay
gubing nin principe na orog camahal
can icasulot na an gubing na iyan
lalaki na baga saiyang camugtacan
- An saiyang buhay can maca bulos na
tolos na hinogcot an sarong espada
- 284 Van respondre els tres nobles prínceps:
«Flocerpida adorable davant ens presentem
sense demora com a servents ens rendim
per a la vostra alta veneració».
- 285 Tornem a l'assossec d'abans
abandonant l'enfrontament
deixant al marge com escarment
en nosaltres tres el desassossec.
- 286 Davant la qual cosa va dir na Maria:
«Perquè ho tingueu a meravella
als tres molt bé vull per parella
ara el meu gust és veure-vos».
- 287 «Llavors els tres us heu de desprendre
de les peces que amaguen els cossos
fins i tot les armes i espases també
així com les mitges, sabates i cuir».
- 288 Hi ha a la muntanya dos arbres
on vaig veure un altre dels ocells
també hi havia allí una de les àguiles
que és del meu gust aconseguir.
- 289 En les seues urpes duu agafats
divers objectes de valor i diamants
heu de marxar a aquell lloc
per a davant meu allò presentar.
- 290 Qualsevol de vosaltres que puga
aconseguir aquell ocell i presentar-lo
davant meu tindrà en recompensa
que el prenga per espòs.
- 291 Quan van escoltar aquelles paraules
frenèticament van quedar nus
i els tres van seguir en el seu món
per aquella àguila daurat assumpte.
- 292 Quan va observar la princesa
que ben allunyats els tres caminaven
va agafar ràpidament les indumentàries
dels tres prínceps despullats.
- 293 Amb la més bella es quedava
com un príncep noble disfressada
quan d'aquesta manera es va vestir
home sens dubte aparentava.
- 294 Quan el seu aspecte va quedar preparat
es va apropiari igualment d'una espasa

- an duang cabayo pinag ranihan nia
saiyang guinadan na tolos man sana
- Saiyang quinoa an sarong cabayo
sia suminangcay pina lacao idto
cabaing nin doros dalagan na gayo
saiyang pinonta an Granadang reino
- Sa lugar na idto can omabot sia
sa laog ni reino caining Granada
an mahal na hade linobong pa sana
na caya man duman naririboc sinda
- Na nag ca sararo duman sa palacio
Ssnda gñani bagang magña Consejero
magña Marques Duques patin Caballero
na titipon duman can oras na idto
- Can oras na idto pinag orolayan
sa nangyaring ini sa sainda duman
can asu magadan ining hadeng mahal
daing mag cacapot caning cahadean
- Talaga nin Dios sa sainda duman
iguang sarong voces, voces na malambay
sa pag catiripon duman cadtong lugar
an voces na idto ini an inolay
- Saindang orolay pondohon na muna
digdi caining reino gñonian lomuas na
sainding sabaton nag dagñadang бага
an sarong Principe na orogcaogma
- Can asu madagñog nin magña Consejo
an sinabing siring na gñaya milagro
idto man cabotan nin Dios Eterno
digdi sa satuya maguin hading bago
- Na tolos man gñani huminilig sinda
sa palacio real garo sarong tropa
sa luas nin plaza an saindang punta
magña caogmahan sabihon pa бага
- Tara an princesa can oras na iyan
siyang na heling an tauong cadaclan
saiyang na sabat doman cadtong lugar
nagñalas na gayo an saiyang buhay
- An corahao бага saiyang na dagñog
satong ipag ogma na mabuhay lugod
an nag dadagñadang na bagong omabot
hade na Granada na maogmang orog
- per aproximar-se als dos cavalls
i matar-los d'una estocada.
- 295 Va agafar el cavall que quedava
per galopar i córrer ben lluny
duta per la fortalesa del vent
fins a les portes del regne de Granada.
- 296 Quan va arribar a aquest lloc
a l'interior del regne de Granada
el noble rei acabava de morir
i grans revoltes s'esperaven.
- 297 Tots estaven reunits al palau
allí estaven tots els consellers,
marquesos, ducs i cavallers
en aquelles hores d'enrenou.
- 298 Es preguntaven llavors què es faria
en aquella situació tan compromesa
una vegada que l'estimat rei moria
al regne sense herència.
- 299 En veritat Déu decidirà per ells
i així escolten veus, veus del silenci
en aquell lloc per tots concorregut
i això va ser el que les veus van dir.
- 300 «Pareu de parlar per un moment
puix des de fora d'aquest regne
s'aproxima per a ser benvingut
un magnífic príncep elegit».
- 301 Aquelles paraules va escoltar el Consell
pensant certament que era miracle
voluntat procedent de Déu etern
per a un nou rei coronat rebre.
- 302 Es prepara doncs la comitiva
al palau reial com gran tropa
als afores de la plaça s'aproxima
amb grans mostres d'alegria.
- 303 Llavors la princesa en aquella hora
reconeguda va anar per tota la munió
que havent estat trobada en aquest lloc
en meravella va convertir la seua vida.
- 304 Heus aquí com escoltava el clam
benaurances per la vinguda
puix reconeguda ha de ser la visita
com a rei de Granada de seguida.

- Gñonian nagñag dolos an tauong cadaclan 305 Se li aproximava molta gent
 magña caballero asin camahalan eren tant cavallers com reis
 sinda nagñag luhod sa tugñod nin mahal de genolls posats endavant
 anan sinda gabos nag tao nin galang amb signes de respecte conscient.
- Ining nag cabayo tolos lunogsad na 306 Va descendir llavors del cavall
 pina salamatan an tauong gabos na donant gràcies a tots els congregats
 asin ta nag hapot sa sainda baga i passà després a testimoniatge jurat
 ini an inolay gñonian sa sainda amb paraules que a continuació van.
- Tabi po saindo magña camahalan 307 «Els suplique disculpes, excel·lències,
 dai ipag dara magña caolagñan i que no es prenguen inconvenients
 con isay man nindo an inanyayahan veient com complimenten el visitant
 can dacula nindong magña caogmahan amb tantes mostres d'hospitalitat».
- Ini an olay nin magña Consejo 308 D'aquesta manera respon el Consell:
 an dara ming ogma sa camahalan mo «Portarem alegria a la vostra majestat
 asin corona patin man an cetro perquè li donem la corona i el ceptre
 sa saimo poon samong itatao de bona voluntat és vostre».
- An mahal na Dios iyong may cabotan 309 «De Déu altíssim és la voluntat
 na iyong cagtugdas caining quinaban en aquest món ha de ser obeït
 cayá dai ca pó sa samo somuhay seguim-lo doncs per tal motiu
 saimong acoon ining camahalan heu d'acceptar aquests signes».
- Can asu mag acó isabi an gñaran 310 Va quedar acceptada la coronació
 si D. Mariano iyo saiyang sinay-say en Marià els va dir el seu nom ara
 gñonian ominorog magña caogmahan grans celebracions es festegen
 dagos nagñag puli sa palacio real caminant cap al palau reial.
- Sabihon pa baga an daculang fiesta 311 Diguem que hi va haver una gran festa
 igua nin torneo asin man comedia incloent també torneig i comèdia
 an bilog na reino gabos nag oogma el regne sencer va explotar d'alegria
 na sa hadeng bago sa pag cocorona pel nou rei amb coronació feta.
- Bayaan co ini iyo cong balican 312 Deixaré aquesta història per un moment
 an tolong principe na orog camahal per tornar als tres prínceps candorosos
 sabihon pa baga magña capagalan diguem que roïna estona havien sofert
 pag hanap sa gamgam di man na sumpogñan buscant aquell famós perdut ocell.
- Saen man na lugar saindang hinanap 313 Per tots els llocs havien buscat
 cadlagan na idto saindang tinahac fins i tot en el més profund del bosc
 gamgam na aguila na may gacod nangad una àguila que tingués un llaç
 dai man nacoa con saen namugtac enlloc trobat aquell animal.
- Can dai nacoa an sinabing gamgam 314 Òbviament no va aparèixer l'ocell
 sinda nagñag balic sa princesang mahal i al costat de la princesa van regressar
 can dai maquita duman cadtong lugar en veure que no hi era al seu lloc però
 sabihon pa baga magña caangotan més sufocats encara es van quedar.
- An saindang bado gñonian quinoa 315 Llavors van anar a buscar les robes
 can asu maheling duadua na sana i van veure que solament dues restaven

- cabayo siring man idto man gadana
asin man an saro gñonian man dai na
- dos cavalls morts restaven allà
i l'altre desaparegut en el no-res.
- Sabi man nin saró iyo si D. German
quita gñaya digdi iyang quinauatan
caidto man бага Amazonang palpal
atayang hanapon saen man na lugar
- 316 Va exclamar en Germà el fet:
«L'engany ens ha pres bé el pèl
a aquesta miserable amazona
hem de trobar en qualsevol lloc».
- Tara si D. Pedro ini an inolay nia
gñonian caining oras anong guibohon pa
cadtong sarong tauo lolong masiuaua
luba co saiya sarong engcatada
- 317 En Pere va argumentar llavors:
«Què podem fer en aquest moment
amb aquest assumpte tan turbulent
a mi em sembla que està encantada».
- Si D. Roman naman an olay iniho
an saiyang bugtac masque pa demonio
con sia бага na masumpogñan co
mag babayad sia sa sacong toto
- 318 També en Romà va assenyalar:
«Encara que aquella siga un dimoni
si és que per sort la trobem a la fi
sens dubte que em pagarà el compte».
- Tara ining gubing duman na natada
tolos na sinolot cainihong dua
ini an sinabi dai ma puli sinda
sagcod di maquita idtong masiuaua
- 319 Les robes que havien quedat
van ser vestides per ambdós
van dir que mai regressarien
fins que no tingueren l'ocell atrapat.
- Bayaan co ini iyong idagos na
ining piling mahal si Dña. Maria
mag poon pag duman pag sacat man nia
sa cetro corona sa reinong Granada
- 320 Deixem-los aquí per un temps
perquè torne a l'astuta na Maria
en els temps que alçada es veia
amb ceptre i corona de Granada.
- Can sia idto na nag ca pirang aldao
na sia na бага nag hahadeng tunay
sa bagui sa aldao firme an pag arang
sa Dios sa Lagnit qui Virgen na mahal
- 321 Ja havien passat alguns dies
des que el rei va ser proclamat
es passava nit i dia resant
a la Verge i Déu al capdamunt.
- Na sa aroaldo firmeng nag sisimba
iyo an pamibi Rosario ni Maria
na nag pasalamat sa Dios na ama
sa herac saiya na daing casama
- 322 Cada dia acudia a la missa
per resar el rosari de Maria
a Déu pare donar súpliques
per les desemparades ànimes.
- Can asu omabot saro bagang aldo
an tolong retrato saiyang na bocsan
can idto maquita saiyang na romdoman
buhay ni D. Juan na saiyang mal
- 323 Va arribar un dia que va obrir
els tres retrats que encara posseïa
van tornar records quan els va veure
dels mals del seu estimat en Joan.
- Can oras na idto tolos inapod nia
an sarong soldados capitan na guardia
an magña retrato saiyang quinoa
sa sacong pag boot cuyogon mo sana
- 324 Per aquell motiu va sol·licitar
a un soldat capità de la guàrdia
tots els retrats li va mostrar:
«Espere que obreu com dic».
- Saimong ibogtac an magña retrato
na duman sa puerta cainihong reino
na inihong saro sa puerta postigo
an saro na naman sa puerta Santiago
- 325 «Heu de col·locar aquests retrats
en totes les portes del meu regne
aquest haurà d'estar al costat de la posta
aquest altre a la porta de Santiago».

- Tara an icatlo sa puerta Real
duman mo ibugtac an retratong iyan
magña saragento na tugonon mo man
bantayan na gayo dai ma atian
- Na sa magña guardia sabihon mong gayo
dai pag bayaan an tulong retrato
na iguang mag heling isay man tauo
darahon sacuya aco an talao
- Ining ping botan tolos quinoyog nia
an tulong retrato magayonon бага
an si-isay paman tauong maca quita
isip ninda boot gñonia na oogma
- Dai pirang osip aso sarong aldao
ining si Cleopardo na ca abot duman
na con saen sia na haleng banauaan
sa reinong Granada inabot an lugar
- Sa laog nin reino na ca laog sia
sa sinabing pinto saiyang na quita
an sarong retrato na orog caogma
gñonian na ticbahan an isip boot nia
- Can oras na idto di nia na pugolan
na saiyang gñuso ini an inolay
abaa na бага o sacuyang mahal
saen dao na lugar ica nag eestar
- Sa lugar na idto pig mamasdan sia
cadtong yaon duman na soldadong guardia
tolos na dinoloc pig ranihan бага
asin man quinaptan an sarong camot nia
- Tara an soldado an olay iniho
quita mag iiba duman sa palacio
ini an inolay gñani ni Cleopardo
duman sa palacio anong guibohon co
- Ini an inolay caining soldado
simong maisihan duman po amigo
nag sunod man tolos iningsi Cleopardo
an saiyang isip na rimmullino
- Can sa palacio na naca sacat бага
sa mahal na hade inatubang sia
oya po an tauo retrato hineling nia
sa saimong tugñod sacuyang dinara
- Tara ining hade an olay iniho
gñaya tampalasan na lolong na tauo
- 326 «El tercer a la porta Reial
així es col·locaran aquests retrats
els sergents seran informats
de mai deixar de vigilar-los».
- 327 A tots els guàrdies igual els diu
de no descurar els tres retrats ningú
que qualsevol que gosara mirar-los
davant la seua presència seria dut.
- 328 L'ordre va ser finalment aplicada
els tres retrats eren de tal bellesa
que qualsevol que els mirara
en ànima i ment s'impresiona.
- 329 Un dia sense fer massa soroll
per allí Cleopardo va arribar
des d'una ciutat allunyada
fins al regne de Granada.
- 330 Va passar a l'interior del regne
i en entrar a la porta veia
aquell retrat d'excel·lència
que de seguida el cor inquieta.
- 331 No va poder controlar-se llavors
i per la boca va sortir en tempestat
«Oh, la lloada que m'embaladeix,
en quin lloc ara estàs?»
- 332 Va ser prou en aquell moment
perquè un soldat de la guàrdia
se li acostara sobtadament
i les seues mans retinguera.
- 333 El soldat el va posar al corrent:
«Heu d'acompanyar-me al palau»,
a la qual cosa Cleopardo va dir:
«Què al palau he de fer?»
- 334 Va tornar a insistir el soldat:
«Ho sabreu quan arribem, amic»,
davant la qual cosa va desistir
Cleopardo bastant inquietat.
- 335 Una vegada arribats al palau
fou portat davant el monarca:
«Aquest home s'ha fixat en el retrat
davant la vostra presència ací està».
- 336 Així va ser com el rei el va rebre:
«Bastard i miserable home eres

- gñonian na panahon marhay na totoo
sa sacuya бага pag caheling simo
- maleïts queden tots els dies
fins que per fi ens vegem».
- Gñonian haen palan mahal na princesa 337 «On vas deixar la bella princesa
saimong hinabon saen mo dinara
ta bacong matanos an simong pagcoa
sa sarong príncipe na taga València
que vas robar, digues-me on l'has duta
perquè els paranyis no van ser bons
amb l'honorat príncep de València».
- Ini an sinimbag gñonian ni Cleopardo 338 D'aquesta manera demanava Cleopardo:
o mahal na hade na pinopoon co
daing ica simbaga an pobring buhay co
sa saouyá бага can magña hapot mo
«Oh, et suplique monarca adorat aleshores
que en la tortura de la meua pobra vida
no puga donar-vos més dades».
- Nag simbaga man tolos an hadeng halangcao 339 El rei finalment va reaccionar
can asu madagnog na siring an olay
soldados inapod can oras na iyan
gñaya darahon nindo sa carcel an palpal
després d'escoltar tan nècies paraules
de manera que als soldats crida:
«Emporteu-vos-el a la presó més roïna».
- Sa madaling osip pina-cumpisal sia 340 Fàcil serà que quede confessat
noodmá sa aga dai mag sasalá
pogotan nin liog sa tahao nin plaza
asin man tutugñon bilog na buhay nia
perquè demà siga decapitat
que li tallen el cap a la plaça
i que el seu pagament quede liquidat.
- Magabat na gayo sentenciang halangcao 341 La més greu de les sentències
si-isay man duman an macaca suay
can oras na idto pinag pa cumpisal
gñaran na capilla dinara na duman
perquè a la capella el duran.
- Dai pirang osip can ca inagahan 342 Sense repetir-ho dues vegades
an oras alas dies cadto bagang aldao
saro bagang hurno tolos guinatogñan
na tolos man sana tinotong an buhay
a les deu del matí
a foc és posat el delinqüent
i cremat el seu cos per complet.
- An bilog na reino gñonian nagtaca 343 Tot el regne estranyat caminava
dahil sa nangyari magabat na pina
nagñag oorolay tauo sa Granada
di ninda ma-isip con ano an sala
per l'escena tan horrorosa esdevinguda
als carrers la gent de Granada
quin havia estat el pecat es preguntava.
- Dai pirang aldao ominabot na man 344 Fins que va passar el temps
tolong bandolero duman cadtong lugar
na saindang harap an prinsesang mahal
sa reinong Granada sinda an ca duman
i arriben al lloc els tres bandolers
enfrent d'ells la princesa espera
al regne de Granada la seua fúria.
- Asu maca laog bandolero sadya 345 Quan els tres bandolers van entrar
nin si pag tingcalag saindang naquita
an retrato бага caining princesa
atubang man gñani gñonian sa sainda
allí es van quedar a la porta mirant
de la princesa el magnífic retrat
que allí mateix se'ls apareixia.
- Tara an inolay cadtong na enot na 346 El primer va dir: «Ací mireu,
helgña baya nindo magña pag iriba
an sarong retrato na orog caogma
an retratong iyan si Dña. Maria
companyis, això és d'admirar
en aquest retrat em sembla imaginar
la pintura de na Maria».

- Ay gñaya totoo olay nin dua man daing iba cundi si Mariang mahal tara an nag masid sinda pig libutan can magña soldado duman nag babantay
- Ini an inolay caining soldado o magña guinoo magñag iba camo mag duduman quita sa real palacio sa mahal na hade si D. Mariano
- Magña tampalasan ini an inolay ano dao ta siring ano bagang dahilan olay nin soldado sa saindo duman duman sa palacio nindo ma araman
- Sa madaling osip dinara nangad sa mahal na hade ining magña langcas can asu man baga idto matalastas magña guibo ninda sa magña maliuag
- Tolos nagñag lacao an tolo ca tauo sinda man caabay nin sarong soldado gñonian isinacat duman sa palacio an saindang isip mariboc totoo
- Ini an inolay caining sargento o vuestra alteza na pinopoon co oniho pong tolo gñonian caibo co sinda huminilling duman sa retrato
- An mahal na hade dai nangad na sala an talaga sinda magña masiuaua sinda omatubang sa sacuya baga na sa tauong mahal tolos hinapot na
- Gñonian haen na palan an sarong daraga saindong binagat aldao na enot pa na sa buquid baga saindo dinara sa saindo baga sacco ipaquita
- Ini an inolay caning bandolero o hade pong mahal según sa hapot mo na idtong daraga na lolong na tauo huminale sia can cami ma lagño
- Tara ining hade an olay na naman iyo an marahay sa saindo gñonian oras nin pag bayad an tauong may otang na sa tauo bagang pinaquii otagnan
- Ta iyan casalan sa Dios na mahal guibong daing data digdi sa quinaban
- 347 «És veritat», van respondre els dos, «Només la bella Maria pot ser», al temps que el miraven com babaus envoltats per soldats van ser tots.
- 348 Així es van explicar els soldats: «Cavallers, ens heu d'acompanyar perquè han d'anar al palau reial al costat del noble rei en Marià».
- 349 Van quedar ben sorpresos: «Es pot saber per quin motiu?», a la qual cosa els soldats van dir: «Sereu informats quan arribeu al palau».
- 350 De seguida van conduir doncs als bastards davant el noble rei parlant estaven sobre les seues fetes i les penes que els podrien caure.
- 351 Els tres homes de pressa són escortats pels soldats fins a l'interior del palau penombres es van figurar.
- 352 Llavors va iniciar el sergent: «Us comuniqui, oh, sa alteza, que aquests tres que ara conduïsc mirant el quadre estaven».
- 353 «El noble rei no es va enfurir aquests en veritat són els tres necis permeteu-los que em confronten i així la noblesa es va esclarir».
- 354 «On heu deixat la xiqueta que fa temps va ser capturada que us vau endur a la muntanya? Ara vull que me la mostreu».
- 355 Llavors van respondre els bandolers: «Segons la qüestió diguem, oh, rei apreciat, aquesta xiqueta ens va fer gran engany i va fugir quan caminàvem borratxos».
- 356 A la qual cosa el rei els va respondre: «Sent d'aquesta manera el millor és que pagueu per aquesta obligació com es paguen els deutes contrets».
- 357 «Doncs això ha estat pecat de Déu les dolentes coses fetes sense raó

- gñonian camong tolo an saindong buhay
iyo an nag hanap sarong cagadanan
- 358 Per la qual cosa va cridar als soldats:
«Agafeu-los i que queden ben lligats
aquests tres bandolers fastigosos
de mati espere que siguen ajusticiats».
- An magña soldados inapod na gayo
gñaya darahon ini calabuson nindo
ining bandolero na tolo catauo
sa aga bitayon iyong pag boot co
- 359 A aquesta hora van ser tancats
a la presó més fosca els tres
tota la gent es preguntava per què
una sentència tan gran hi hagué.
- Can oras na idto ilinaog nangad
carcel na madiclom idtong tolong langcas
an gabos na tauo duman nag gñagñalas
dahil sa sentencia na orog ca gabat
- 360 No va tardar a arribar el mati
i fàcilment als tres homes
duen fins davant de la plaça
sentenciades les hores.
- Dai man na haloy nag abot an aga
an tolo ca tauo tolos na quinoa
dinara man tolos sa tahao nin plaza
can oras na idto binitay man sinda
- 361 Diguem que va causar gran temor
en tot el regne aquella decisió
perquè en menys d'un mes de termini
cremes i justícia amb molt d'horror.
- Sabihon pa baga magña catacutan
sa bilog na reino tauong si-isay man
na dai pa baga na guiguin sangbulan
sia nag pa solo asin nag pa bitay
- 362 Van discutir per això els consellers
estranyats en ànima i intel·lecte
perquè allò havia ocorregut
per aquest nou rei l'efecte.
- An gabos man duman magña consejero
isip asin boot nag gñalas na gayo
an siring na bagay ay gñaya dao ano
an sa isip boot caning hadeng bago
- 363 Deixem això i tornem ara
als tres prínceps escarmentats
que finalment van arribar
a aquest regne de Granada.
- Bayan co ini ibalic co naman
sa tolong principe na orog ca mahal
saindang inabot can sinda mag lacao
ining sinsabi Granadang cahadean
- 364 Encara no havien pogut oblidar
el que els havia ocorregut abans
quedar de tal forma humiliats
per xiqueta tan innocent.
- Na dai man ninda idto na ligñauan
nin si magña nangyari sa saindang buhay
sainda guinibo bacong catanosan
caidong daraga orog camahal
- 365 Passaven els dies passejant
buscant-la per tots els costats
i a les portes del regne de Granada
els homes queden alegrats.
- Caya na olay-olay sinda gñaning tolo
sa madaling osip inabot na gayo
pinto nin Granada saro bagang reino
maogma an buhay can tolo ca tauo
- 366 En aquell lloc van trobar
la bellesa del famós retrat
fet que cridava a meravella
a la taula asseguda apareixia.
- Ta duman sa lugar na na sasabitan
caining retrato na orog camahal
an saiyang bugtac magña gagayonan
sa lamesa sia duman nag totocao
- 367 En Germà primer el va veure
als companys llavors va avisar:
«En Pere, en Romà, veniu aquí»,
cap a l'estrany retrat va assenyalar.
- Ining si D. German iyong naca quita
tolos na inapod saiyang caiba
d. Pedro D. Roman camo baya madia
an sarong retrato saindong lilingya

- Tara si D. Pedro an olay iniho
saindong heligñon o magña amigo
idiong amazona an laog na gayo
sa satuya baga sia an nag lubo
- Ining si D. Roman ini an inolay
talaga manangad na sia nang tunay
an saiyang quihas magña camugtacan
na dai man sia gñonian maribayan
- Asu sainda na idto man maquita
dinoloc man tolos soldados na guardia
an tolo catauo gñonian pig hapot na
ini an sinabi gñonian sa sainda
- Tabi pó saindo magña camahalan
na magña principe na orog camahal
aco bagang ini nag tataong galang
con ano an tuyo sa retratong mahal
- Ining si D. Pedro an olay iniho
sa samuya baga tolos isabi mo
rara an capitan an olay iniho
ining isasabi dagñagon na gayo
- Na an samong hade sa laog nin reino
mahal na monarca na si D. Mariano
sa samuya digdi pig botan na gayo
dahilan man dian sinabing retrato
- Isay dao na tauo na digdi man gñaya
sa retrato gñonian dian na cometa
mag poon sa mahal ocon sarong duchá
duman sa palacio samo ipag iba
- Gñonian caining oras camo man na tolo
saindong heniling mahal na retrato
bamos gñaya quita mag lacao na gayo
na quita mag sacat duman sa palacio
- Nag simbago na naman an tolo catauo
con siring man gñaya dagos quitang gayo
olay ni D. Roman asin D. Pedro
mahal na Capitan salamat saimo
- Dai man nahaloy nagdagos na sainda
sa Palacio Real na ki atubang na
nagtao nin galang ó Vuestra Alteza
an mahal na Hade tolos nagsimbago na
- Tara an i-nolay nin Hadeng halangcaw
arin bagang Reino arin na Banwaan
- 368 Davant d'aquest va dir en Pere:
«Amics meus, heu de mirar això
de l'amazona aquest és el rètol
per la qual vam ser burlats».
- 369 Llavors en Romà va continuar:
«Tens raó és ella en veritat de segur
perquè en la seua gràcia i pulcritud
no se li pot comparar al món ningú».
- 370 Quan alhora es va presenciar allò
apareixen els soldats de la guàrdia
i agafen els tres en gran confusió
com segueix a continuació.
- 371 «Excuseu-nos, benvolguts nobles
prínceps que sou tan respectats,
quines són les intencions aquestes
d'observar el retrat de bellesa?»
- 372 Llavors va replicar en Pere:
«Explicacions se'ns donen primer»,
a la qual cosa el capità digué:
«Escolteu declaració aleshores».
- 373 «El rei present del nostre regne
l'adorat monarca en Marià
ens té com a principal mandat
controlar aquest retrat».
- 374 «Qualsevol que a veure es detinga
el retrat com si es tractara d'estel
ha de ser dut ràpid en presència
del nostre rei al palau amb vida».
- 375 «Atès doncs que ara vostès tres
s'han entretingut avui en el retrat
anem llavors una estona a recórrer
el camí cap al palau directament».
- 376 Llavors els tres van consentir:
«Si és així hem d'acompanyar-vos»,
va dir en Romà i també en Pere:
«Benvolgut capità, moltes gràcies».
- 377 No van tardar molt a arribar
fins a les portes del palau reial,
«Respectes donats, oh, vostra altesa»,
a la qual cosa el noble rei contestà.
- 378 Aquestes són les paraules exactes:
«Quins regnes i ciutats heu recorregut

- sa saindong tolo na pinag-halean
saen bagang lugar an padudumanan
- per on els tres heu passejat i esdevingut
i en conseqüència ara on us dirigiu?»
- Na saro pa baga an hapot co gñonian
sa saindong tolo magña Camahalan
tadao nindo hiniling an Retratong mahal
duman na bubugtac maogmang Ladawan
- 379 «Una cosa més us vull preguntar
a vosaltres tres tan enfadats,
quina és la raó de posar atenció
en el retrat que estàveu mirant?»
- Suminimbag tolos an Principeng tolo
magña sinabi mo iyan pó totoo
magña camugtacan caidiong Retrato
nag-guibong maraot sa samuyang gayo
- 380 Van respondre els prínceps:
«Veritat és el que dieu sens dubte
la persona que en el retrat figura
ens va causar gran amargor i fúria».
- Can samong pagduman mayó pong naqui
camugtacan mi pó quinawatan nia
can cami magbuelta Cabayo ming dua
saiyang guinibo gñonian guinadan pa
- 381 «Quan vam regressar no hi era
i ens havia deixat ben burlats
a la nostra tornada dos cavalls
també havia matat».
- Tara si D. Pedro ini an sinaysay
na cami pa man pó nia inobaan
can samuyang gubing na orog camahal
sa samong pagbuelta dai mi na-abtan
- 382 En Pere llavors va afegir:
«També s'havia endut tot alhora
les robes que portàvem i vestits
a la nostra tornada enganyat».
- Ining si D. German an olay man iniho
an sacong Cabayo apod co Torilio
iyang sinacyan ini sa luba co
idto pó samuya iyo po an naglubo
- 383 Va concloure en Romà:
«Vaig cridar el meu cavall Torilio
perquè pensava que s'havia perdut
per engany tan maleït dut».
- An mahal na Hade ini an inolay
o magña Principe na orog camahal
iyan dai sucat na satong pag- gñalasan
sia ta babae iyong na isipan
- 384 Arribà aleshores del rei el temps:
«Oh, els meus benvolguts prínceps,
no ens hem d'estranyar doncs
ja que aquesta dona va ser».
- Con cayá man gñonian sabi co saindo
sa magña pag boot na quinoyog nindo
habong ma digtaan an honor caidto
ta idto talaga nin Dios eterno
- 385 «Per aquest motiu us dic ara que
per haver-la seguit en el seu engany
el seu honor no va quedar amenaçat
per Déu etern assegurat».
- Caya an marahay sasaindo gñonian
ta quita man baga tauong binontagan
na sa Dios baga magña catogonan
patuadon nindo an tauong may otang
- 386 «En conseqüència el millor que podeu fer
pel poder que tinc conferit ara mateix
segons la voluntat de Déu sobirà
és que la perdoneu en el seu fet».
- Na an bado mo príncipe D. Roman
na quinoa simo nin princesang mahal
gñonian caining oras sacong riribayan
halion sa isip an buhay na iyan
- 387 «Per un tros de robes, en Romà,
preses per una princesa estimada
ara cal aquell fet perdonar
per sempre de la ment oblidar».
- Asin pa an saro sinabing cabayó
na quinoa baga idto sa saimo
gñonian man guiraray iyan bayadan co
sacong pa padisan capua torillo
- 388 «Assumpte diferent són els cavalls
que foren arrabassats
seré jo qui us compense per ara
donant-vos de més dos braus».

- Na sagcod paman idto sa saindang dua 389 «En compensació pels dos
na guinadan baga caidiong daraga que foren per la jove morts
iyan bayaran co saindo baga sereu ben recompensats
halion sa isip idtong nag agui na i de la vostra ment tot oblidat».
- Sa madaling osip may pira nang bulan 390 Cal dir que després de mesos
sa palacio sinda duman nag eestar al palau havent-ho passat joialment
sa mahal na hade sinda nag paaram van dir adéu al noble governant
na sinda mapuli sa saindang lugar puix al seu lloc tornaven rutilants.
- Si isay dao baga an maca capara 391 Qui comparar-se llavors podria
digdi sa quinaban qui Dña. Maria al món amb la noble na Maria
magña caogmahan o casaquitan pa tanta innocència i agonies viscudes
saiyang inaguiahan pag cani daraga per violacions patides sent fadrina.
- An saiyang bogtac haluig nang aldao 392 El temps va anar passant a poc a poc
pag cahadeng mahal sa Granadang lugar com a noble rei del lloc de Granada
sa isip boot nia di nia na ligñauan ella mai podria del seu ésser oblidar
ining si D. Juan saiyang na momótan de qui s'havia enamorat, en Joan.
- Saró bagang altar duminoloc sia 393 Es va aproximar a l'altar llavors
asin luminohod na tolos man sana posant-se a voluntat de genolls
gñonian ominarang qui Virgen Maria a la Mare de Déu per invocar
ini an sinabi na ipig agagba amb les paraules següents.
- Oh Dios na poon nin Divino Verbo 394 «Oh, Déu sobirà del Diví Verb, favor
dios na halangcao na pinopoon co Déu lloat que esteu en els cels demane
lilingya man baya an pobreng buhay co del meu pobre ésser simple consideració
oyang mina-apod gñonian sa saimo d'aquest que us suplica amb desconsol».
- An sacuyang hagad sa saimo gñonian 395 «En aquest moment us suplique
na gusto co ama sacong maaraman m'agradaria saber on ha anat
dagang pig tacauan con saen na lugar i en quin lloc es troba retingut
cadtong sarong tauo lolong tampalasan aquell home tan desgraciat».
- Sacong isa-isacsi an sacong corona 396 «Us sotmetria de seguida la meua corona
ining sacong cetro na pagca babae pa també el meu ceptre mateix sent una dona
na con sia baga na sacong maquita si és que alguna vegada el torne a veure
bahala na poon an sacong espada la meua espasa immediatament es dóna».
- Cundi con sacali con aco gadan na 397 «O si per voluntat m'arriba la mort
si isay man digdi saco maherac na qualsevol que tinga de mi compassió
caya po poon co sacong ipaquita el que desitge ferventment, Senyor,
gñaning maheling co con saen po baga és que em mostres què va passar».
- Bayaan co ini ibalic co muna 398 Deixarem l'escena per un moment
digdi qui D. Juan gñarao de Valencia per anar amb en Joan de València
con haros pa sana ma patdan guinhaua perquè podem dir que estava morint
can saiyang pag lacao ta nag babaca-baca als boscos com una vaca mugint.
- Dai nin pag-ontoc sa bagui sa aldao 399 Dia i nit sense poder contenir-se
saiyang pag hebi asin panambitan i els escruixidors laments s'escolten

- sa pag hanap nia con anong dahilan
sa saiyang mahal ta sia binayaan
- per absurda recerca sense veure final
aquest és de l'amor el mal.
- Tara con sia man gñonian na saquitán 400 Si és que alguna vegada emmalaltia
dahil sa dacula niang cagotoman a causa de no tenir absolutament res
na tucao na lamang asin na agragñay únicament a implorar s'asseia només
asin mina-apod qui Virgen na mahal cap a la Verge tan estimada.
- Ini an agagha sa mahal na ina 401 Suplicava el nom de la noble mare:
icang para sorog o Virgen Maria «Tu eres la protectora, oh, Mare de Déu,
na tolong persona nin Trinidad Santisima tres persones en la Trinitat Santíssima
lilingya man nindo an tauong may sala per compassió els meus pecats escoltaries».
- Ining icadua na hagad pó бага 402 «Aquesta és la meua última voluntat,
hulogui man logod nin Divina Gracia beneïda mare per la Divina Gràcia,
baga man halean aco nin guinhaua que si alguna vegada em suïcide
sa tugñod man lamang mahal na princesa davant la noble princesa muira».
- Sa pag arang nia can oras na iyan 403 Mentre es trobava resant
nacadagñog sia voces na malumbay va poder escoltar una tènue veu
bitong na ticbahan an saiyang buhay que li va causar grans nervis
cainihong voces ini an inolay les veus van dir a continuació.
- Gñaya mag dagos ca can saimong lacao 404 «Alça't i posa't a caminar
saimong dagñadang an Granadang lugar cap a Granada que serà el lloc
sa lugar na idto maheling mo duman on has de poder trobar
an sarong retrato nin princesang mahal de la noble princesa el retrat».
- Can asu madagñog an boces na idto 405 Després d'escoltades les veus
an saiyang buhay nag gñalas na gayo la seua vida va ser com renàixer
caya nag dagos na pag camang an tauo per la qual cosa es va encaminar
saiyang pinunta an Granadang reino cap al regne de Granada.
- Sa madaling osip tolos inabot na 406 Cal dir que ho va poder assolir
sa luas nin reino caining Granada i a les vores de Granada va arribar
an si-say бага tauong maca quita però qualsevol que el gosara mirar
anan nag dudulag mina-tago sinda fugia amb gran pànic del retrat.
- An dacula бага nindang catacutan 407 Grans temors existien a la ciutat
dahil sa siaiа magña camugtacan a causa de la condició imposada
ta con sia naman simong torohocan que si no és dóna a la justícia
garo sarong hayop con sa tauo alagñan com animal el delinqüent viuria.
- Dai man na haloy nag dagos na sia 408 No va tardar molt a arribar al centre
saiyang inabot an pinto nin plaza a la porta de la plaça sorprès queda
na gñonian man tolos saiyang naquita on va poder per fi veure contemplat
sinabing retrato mahal na princesa de la seua idolatrada princesa el retrat.
- Can saiyang maheling an retratong mahal 409 En veure aquell retrat abans benvolgut
sia napa lucmo can oras na iyan va sentir la tristesa de les hores passades
na dai na duman nin pig araman perquè la seua vida mai havia confessat
magña panambitan nin saiyang buhay les amargors de l'home són callades.

- Magña inagagha siring cainiho
abaa na baya mahal na retrato
ta ica an ilao nin magña mata co
saen dao na lugar an camugtacan mo
- Dai ca na herac sa sacuya бага
sacong camugtacan o Dña. Maria
gñonian caining oras gñonian haen cana
matis ca poon acong solo sana
- Madia dolocon mo an sacuyang buhay
sa sacuyang tugñod lilingya man lamang
cun tau pa бага magña camugtacan
an sacuyang bugtac maca heherac man
- Arin dao an puso na dai maherac
magña camugtacan halaba na an barabas
siring man an buhoc sa daga nag sagyad
baco man na hayop con simo mamalas
- Tara an soldado capitan sa guardia
asin pa an iba magña centinela
dacula manangad pagññalas man ninda
dahil caidiong saindang naquita
- Nag boot man tolos inihong capitan
sa sarong soldados palacio dumanan
sa mahal na hade ica mag presentar
tandaan na gayo ining isasaysay
- Sa mahal na hade ini isabi mo
may sarong nag abot conde di me bisto
alagñan na hayop alagñan na tauo
sia nag tatagñis togñod nin retrato
- Saiyang pag hebi asin panambitan
sa lugar na idto dimi na-araman
sa madaling osip sia na lunosan
an olay mi nangad sia na ay gadan
- Ining pinag botan tolos nag lacao na
sa real palacio nag sacat na sia
sa mahal na hade isinay-say nia
an simbago nin hade bamos gñaya quita
- Sa madaling osip sinda na ca abot
sa puerto Santiago dinoloc man tolos
idiong sarong tauo dinoloc man tolos
an isip nin hade boot aronahod
- Cayá ining hade an olay iniho
sa gñaran nin Dios Divino Verbo
- 410 Tot el que va dir va ser açò:
«Heus aci el meu idolatrat retrat
la llum dels meus ulls encegats,
en quin lloc heu estat».
- 411 «Mai us heu compadit piadosament
de la meua desolació, oh, na Maria
a aquestes hores on heu anat o tal volta
no coneixeu la meua circumstància».
- 412 «Veniu a veure què ha sigut de mi
poseu-vos davant i mireu-me així
si és que encara som els mateixos
perquè en miserable m'he convertit».
- 413 «En quin cor no cap compassió
davant tan enormes barbes i abandó
també els meus cabells per terra
però animal si em mireu no sóc».
- 414 El soldat capità de la guàrdia
i els altres sentinelles que hi havia
tots meravellats de la presència
del que els seus ulls havien vist.
- 415 Llavors ràpid va ordenar el capità
a un soldat cap al palau caminar
davant el rei s'havia de presentar
recordant el que havia de dir.
- 416 Aquest és el missatge del soldat:
«Algú ha arribat que no sabem
si es tracta d'animal o ésser humà
enfrent del retrat està plorant».
- 417 «S'ha passat l'estona cridant
en aquell lloc el que no sabem
sembla que es tracta d'un malalt
creiem que s'estava morint».
- 418 El soldat llavors es va marxar
cap al reial palau immediatament
quan el rei d'això va ser informat
va dir d'anar a veure'l.
- 419 D'aquesta manera és com van arribar
a l'altura de la porta de Santiago
on es trobava aquell personatge
el rei va sentir profund espant.
- 420 Per aquesta raó va exclamar el rei:
«Pel Diví Verb en nom de Déu

- sa tugñod cong ini gñonian isabi mo
simong pag camugtac con бага dao ano
- dir-me què és açò ara deveu
de sentir u a si mateix menyspreu».
- Simbag caining tauo ini an inolay
o mahal na hade aco pa boniagan
an saco pong gñaran iyo si D. Juan
sa reinong Valencia sacong hinalean
- 421 Aquell home paraules va dir:
«Oh, noble rei, ben agrait sigueu
per en Joan vaig ser conegut
del regne de València vinc».
- Tara ining hade gñonian nag hapot pa
tadao mo na bisto asin mo na coa
an sarong retrato na orog caogma
asin pig tagñisan nin simong persona
- 422 A la qual cosa el rei va contestar:
«Per què heu vist amb interès
aquest retrat que ací agafeu
i de la vostra persona patiu?»
- Ini an inolay ni D. Juan бага
iyan pong retrato na sarong daraga
sa saiyang ama sacuyang quinoa
na cami man po mag aagoman na
- 423 Va confessar per fi en Joan la veritat:
«Aquest va ser l'antic retrat d'una xica
vaig agafar-la de son pare un fàtídic dia
amb la intenció de casar-me amb ella».
- Ta dai nin swerte samong capaladan
na sia pó бага sacong binayaan
sa luas nin reino sacong cahadean
ta aco nag duman sa ama cong mahal
- 424 «Però el destí no va voler sort
la vaig deixar per un moment en un lloc
als afores de la meua llar al regne
per trobar amb el meu pare aprovació».
- Sa lugar na idto asu mag balic na
magña camahalan saiyang caiba
di co na inabtan mahal na princesa
sa lugar na idto hinalatan saiya
- 425 «Quan hi vaig de nou regressar
juntament amb tota la cort i nobles
ja no es trobava allí la princesa
al lloc on em vaig acomiadar d'ella».
- Sa daculá bagang magña caangotan
nin sacuyang ama sa siring na bagay
an magña solodados tolos pinag-bótan
sa horas na idto halian nin buhay
- 426 «A causa de l'enorme humiliació
que el meu pare va patir llavors
a tots els soldats va ordenar
matar-me en aquell moment».
- Sa herac nin Dios na orog camahal
na herac sacuyá amigo cong tunay
sa matagñang bagui an carcel binucsan
asin man ta aco pinadulag duman
- 427 «Gràcies a la pietat de Déu vaig poder
per un amic veritable que em va ajudar
eixir de la presó una nit en la foscor
amb tota la gent del meu costat».
- Nag hale man tolos an sacong persona
pogñao casaquitan an sacuyang dara
magña cahadean magña banua Villa
an saiyang buhay di co man naquita
- 428 «A róssec va passejar la meua persona
caminant amb duresa i infinita ràbia
per tots els regnes ciutats i viles
que mai en la meua vida vist havia».
- Daing salog бага magña ca sapaan
magña buquid langtad o magña cadlagan
na iyan man gabos sacong inaguihan
pag hanap sa mahal nin sacuyang buhay
- 429 «Incalculables van ser els rius,
llacs, muntanyes, pujols i boscos
milers pels quals vaig passar
per trobar l'amor de la meua vida».
- Na mayo man sacó bagui o con aldao
di co pinag-isip magña cagutuman
sa paghanap poon can saiyang buhay
con saen nag duman sacong namomotan
- 430 «Sense contar les nits i els dies
que sense menjar em mantenia
només per a trobar a la meua vida
onsevulla que ella estiguera».

- Tara can dai na nasacong mabuhat 431 «Quan ja no vaig poder suportar-ho més
an sacuyang bitis dai ica lacad ni tan sols donar un pas i caminar avant
gñonian man concon sacong magña ugat amb les meues venes sense remei exhaustes
na hapay man aco pobreng pagcamugtac vaig reconèixer la meua pobra condició».
- Na labing sangtaon an pobreng buhay co 432 «Per un any aquesta és la meua pobresa
sa daga man baga nag cacamang aco mugint a ròssec per la mala herba
an sacong pigcacan masqui nalang ano sense menjar res de fortalesa
magña dahon cahoy an doot pang gayo més que fulles, fruites i escorces».
- Olay man nin hade sa saiya baga 433 Paraules davant les quals el rei
duman sa palacio quita mag iiba va dir: «Marxem així dins del palau
aco naheherac sa saimo sana puix de vós certament m'aflegisc
gabos sinabi mo ay maca luluya m'assec feble davant el que dieu».
- Luhá sa mata nia gñonian buminolos 434 Llàgrimes queien del seu brut rostre
sa inisip-isip nin saiyang boot pensant en el seu miserable aspecte
magña camugtacan buhay nia masupog que sens dubte els semblaria vergonyós
sa madaling osip sinda ominabot probable va ser que es retiraren prompte.
- Can asu omabot sinda sa palacio 435 Quan van arribar al palau
nag pa apod man tolos sia nin barbero van ser cridats tots els barbers
asin man hinale an buhoc na gayo per afaitar aquells llargs pèls
na pinag aplasan sia nin balsamo i posar-li els adequats bàlsams.
- An olay nin hade saindong darahon 436 El rei va ordenar doncs: «Dueu-lo
sa hospital sia tagñaning bologñon a l'hospital perquè siga guarit
gñonian mo sabihon ini bagang doctor i que el doctor siga informat
na an tauong ini saiyang atamanon que aquest ha de ser com un amic».
- Sia na heracan caining calagñitan 437 En els cels va ser recompensat
pag caabot nia duman sa hospital el temps que va estar a l'hospital
sa madaling osip nag ca pirang aldao perquè després d'uns dies només
nag bagsic man tolos an saiyang buhay la seua vida torna a palpitar.
- Dai pirang aldao duman cadtong lugar 438 En els dies que va passar allí
sa laog nin reino caning cahadean dins dels territoris del regne
inabtan man sinda gñani nin caual va començar la lluita amb l'enemic
magña Africanong tauo magña palpal les gents africanes estaven ací.
- Sa talaga baga nin Dios sa Lagñit 439 En veritat va ser Déu en els cels
an bilog na reino na daog na pirit que produïra la derrota del regne
hade man basallo piniot na tiquis tots llocs com vassalls i serfs
asin hinagadan sinda man nin buhis pagant amb patiment els impostos.
- Sa dacula baga gñaning caangotan 440 Gran ira van causar les notícies
nin principeng mahal gñaran si D. Juan en el noble príncep en Joan
na sa magña morong magña caogmahan la victòria dels moros aconseguida
sa luminuas duman sa hospital va ser el motiu de la seua eixida.
- Nag solot man sia colet asin manopla 441 Es va armar amb arnès i manyopa
magña casangcapan saiyang quinoa i de les armes necessàries totes

- uning sinasabi gñaran na espada
ta duman sa campo ma luas man sia
- Tara an principe na orog camahal
garo baga sia an aguila real
sabihihon pa baga saiyang pag gadan
digdi sa contrario magña morong palpal
- Asu ma pag masdan caining general
na sa campo baga siang binayaan
may pirang soldado siang caibahan
saiyang sinabat Principe D. Juan
- Magña pag ralaban sabihon pa baga
cainihong dua na garong bibora
sa madaling ospit can asu bagui na
ining magña moros suminoco sinda
- Can oras na idto nag luhod canayon
sinabing general moro bagang lolong
asin an caiba na soldadong morong
na sinda man baga qui Mahomang campon
- Hinanap man tolos gñani ni D. Juan
an mahal na hade asin magña mahal
sinda man nacoa cadtong bilangoan
ta idto man guibo nin morong caual
- Sabihihon pa baga magña caogmahan
nin mahal na hade digdi qui D. Juan
na an bilog baga niacong cahadean
asin na duman guinibong general
- Di naman na haloy panahon na idto
may guerra na naman nag abot na gayo
ta sinda nasiopog magbabauing idto
pagca daog ninda sa sinabing reino
- Gñonian luminiuat pagluas na naman
bantog na principe na orog camahal
talaga nin Dios sa saiya duman
sia nag victoria cadtong pag ralaban
- Pag laban na idto na nag cadua na
na sia an firme iyong nag Victoria
an saiyang isip mariboc na sadia
dahil sa namotan dai naquita
- Na parati baga sia man mapogñao
dai na papatucao sa sellang tucauan
na masque man sia saen mina duman
mahal na retrato di nia na ligñauan
- especialment d'una espasa
per eixir al camp de batalla.
- 442 El príncep honorable va demostrar
que en guerra era com una àguila reial
diguem com ell només va aconseguir
frenar al contrari marea de moros.
- 443 Quan d'ell es va adonar el general
caminava solament pel camp de batalla
i amb alguns soldats al seu al voltant
li va dir al príncep en Joan.
- 444 «No són suficients les paraules
per a descriure dues grans serps
únicament cal dir que en fosquejar
els moros havien estat vençuts».
- 445 En aquelles hores estaven contrets
per les paraules del general moro
pel que havien fet covards soldats
seguidors de la religió de Mahoma.
- 446 Immediatament en Joan
al noble rei i aristòcrates havia d'alliberar
puix havien estat empresonats
per l'enemic moro en propietat.
- 447 Diguem la felicitat que va embargar
el noble rei per feta d'en Joan
al costat de tot el regne va felicitar
i com a general es va consagrar.
- 448 No va tardar a passar molt de temps
fins que una altra guerra es va declarar
del perdedor en venjança trobada
desafiadora del famós regne.
- 449 Quan es va presentar l'ocasió
l'anomenat príncep amb decisió
i amb l'ajuda veritable de Déu
va poder enaltir de nou la història.
- 450 Amb aquesta ja es van aconseguir dos
dels més fermes assoliments de victòria
però la seua ment no es componia
per aquella a la qual no veia.
- 451 Sempre es mostrava en la distància
sense poder prendre assossec en cadira
a qualsevol lloc on el seu cos dirigira
l'adorable retrat de la ment mai oblida.

- Tara ining hade an olay iniho
o peling general digdi caining reino
ma pogñao ca бага sa pagcaheling co
mag sabi ca sana ano dao con ano
- Na ano man бага an culang saimo
digdiho sa laog nin bilog na reino
magña cayamanan asin pa guinoo
na iyan man gabos na sasa camot mo
- Sagcod pa an baston simo nang cacaptan
talaga saimo sa pag ca general
digdi caining reino bilog na cahadean
asin an iba pa sa saimo iyan
- Con anong hagadon nin simong persona
aco mag sosonod sa saimo бага
ano mong maheling con sala sa regla
icang mag boboot na daing pagsala
- Tara si D. Juan an olay iniho
hadeng mina mahal na pinopoon co
gabos mong sinabi pina salamatan co
an gabos man digdi magña pag boot mo
- Con para sa saco tadao di acoon
magña camahalan alagñan itapon
cundi an saro sacó con sacong aboton
ta nag tios saquit haloy na panahon
- Na cayá man hade gñaran D. Mariano
uya ining baston gñonian po coon mo
ta ini di bagay sa saco iniho
na pag galagañan general sa reino
- An baston na ini minsan pirang ribo
con aco gusto iyan ca camtan co
sagcod pa man бага an pagca guinoo
dai mag sa salá sa sacong totoo
- Tara ining baston saiyang binucsal
sa daculang pógñot nin saiyang buhay
tara ining hade gñonian na cobhanan
can guinibo saiya gñonian ni D. Juan
- Tara ining hade an olay nia lamang
ay gñaya D. Juan ica mag pacarhay
masque an bugtac mo garo aguilá real
naca lihis ica salang original
- An baston na iyan saimong poroton
na dai mo aco Juan pa angoton
- 452 El rei llavors el va interrogar:
«Oh, triat general d'aquest regne,
esteu trist em fa l'efecte
digueu-me quina és la raó».
- 453 «Qualsevol que siga el vostre motiu
en aquest lloc dintre del regne
tots els acabalats i senyors
tots ells per vós són posseïts».
- 454 «A més vós posseïu el bastó
ben merescut com a general
de tot el regne i la regió
i totes les coses del seu interior».
- 455 «El que demande la vostra persona
jo mateix concediré sense sotsobre
i qualsevol cosa que us desagrade
bé podeu dir amb la vostra honra».
- 456 A la qual cosa va respondre en Joan:
«Noble rei que jo adore i servisc
permeteu-me que us ho agraiſca
aquestes coses us pertanyen».
- 457 «Si el remei estiguera en la meua mà
ho haguera ja solucionat molt abans
però no és assumpte que de mi depenga
i així sofrint turments camine ara».
- 458 Diu llavors al rei en Marià:
«Aquí està el bastó, vostre és ara,
no sóc jo la persona que el meresca
ni ser el general d'aquest termini».
- 459 «Milers se'l mereixen més juraria
si el meu gust fóra per a mi el prendria
per exemple un respectable patriarca
sense taxa i com a saviesa la veritat».
- 460 D'aquesta manera va llançar el bastó
amb gran desolació per la seua vida
fet que al rei va causar preocupació
d'en Joan semblant humiliació.
- 461 Llavors va haver de dir el rei:
«Assossegueu-vos ara mateix en Joan
encara que sigueu una àguila reial
desviat aneu del pecat original».
- 462 «Recolliu immediatament el bastó
amb mi Joan no goseu jugar

- pag supog mo sacó labi cahararom
guibo mo sacuyá na garo sa lolong
- Na aram co na na ica marahay
saro cang principe na orog camahal
cundi an guibo mo iyan salang tunay
pag hale nin supog sa sacuya gñonian
- Dai na ca guirong ining si D. Juan
na heling na nia saiyang camalean
sa mahal na hade saiyang caolay
na tolos na baga sia tuminaram
- Ining tinaram nia an olay iniho
aco patauada mahal na Hade co
can sacuya bagang simo pagcabuyo
sa lugar na ini digdi sa tugñod mo
- Sa sacuyá baga pig oogma lamang
digdi sa togñod mo o hadeng halangcao
ta may pagñaco ca sa sacuya naman
na may ataman ca na maogmang rosas
- Tara ining hade olay pag tindog na
sa sacuya digdi pina tatauad ca
baston mo poroton saimong coaha
ining isasabi simong hinanioga
- Simong na momotan si Dña Maria
na saimong mahal magayon na sadiá
na sa sarong cuarto an estado nia
ta iyan pinsan co na orog caogma
- Si-isay man digdi caining cahadean
dai mayo lamang digding na ca aram
cundi man ta aco sa palacio real
asi man an tolo retratong mabansay
- Cayá an marahay sa baguing alas diez
nin camatagñaan tranquilo an isip
ica man mag laog asin ca mag masid
an princesang mahal simong ma sisirip
- Gñonian an togon co sa saimo lamang
pag abot nin oras guibohon mo iyan
na ica lomuas dumagos ca dian
an sacuyang sabi di mo pag ligñaun
- Pag abot nin oras alas once y media
sa magña soldados aco mag iiba
asin an iba pa sacuyang caiba
na tolong consejo consejo de sala
- m'humilieu sense resignació
comportant-vos sense valor».
- 463 «Sé que sou de natural bondat
príncep d'enorme cordialitat
però les vostres paraules no ho són
us ordene repreveu l'excepció».
- 464 En Joan sense paraules es va quedar
en conèixer la gravetat del seu error
cap al bondados rei es dirigeix
amb paraules de gran emoció.
- 465 De la següent manera va començar:
«Us suplique que em perdoneu, senyor,
per les paraules que abans vaig dir
aquí en aquest lloc enfront de vós».
- 466 «El meu únic motiu de satisfacció
en el lloc en el qual ens trobem
és que m'havíeu promès antany
d'una rosa tenir gran cura».
- 467 A la qual cosa el rei va dir: «Alceu-vos,
us atorgue el meu perdó al present
preneu el bastó que teniu davant
i escolteu el que ara us conte».
- 468 «Enamorat esteu de na Maria,
l'adorable posseïdora de bellesa
en una cambra es troba vívida,
ja que és una estimada cosina meua».
- 469 «Cap ciutadà d'aquest regne
en sap sobre la seua existència
únicament jo en palau reial la conec
i els tres bells retrats que l'enalteixen».
- 470 «Millor serà que prop de les deu
quan tot estiga més tranquil als voltants
entreu a l'interior per veure amb sigil
de la princesa estimada el rostre».
- 471 «El meu consell llavors és aquest:
quan aribe l'hora seguiu-lo fidelment
aneu al lloc per passar a l'interior
el que he dit no oblideu».
- 472 «Quan siguen les onze i mitja
tots els soldats estaran amb mi
i tot el món en la meua presència
els tres consellers i consell de sala».

- Can asu madañgog an siring na olay macuri an ogma gñani ni D. Juan pag abot nin bagui sia bominantay pag abot nin oras saindang pag olay 473 En escoltar aquelles paraules en Joan esclatava de felicitat quan la nit va fer la seua arribada va mirar l'hora que va ser acordada.
- Tara can pag abot alas nueve y media an mahal na hade tolos nag bolos na gubing pag ca hade gñonian hinuba nia nag bado na sia nin pag ca princesa 474 Rondant eren les nou i mitja el noble rei s'havia preparat canviant-se la roba del cos i vestint-se ara de princesa.
- Sa madaling osip nag laog na sia an sarong capote saiyang quinoa asin isinolot na dai maquita an saiyang bado asin man an saya 475 Cal dir que va poder circular cobrint-se amb una capa el cos de manera que ningú la vera amb els vestits que duia posats.
- Na sa guilid sia duminagos lamang sa lugar na idto ta nag hahalat man tara an capote ibinugtac duman ibabao nin silla asin tinocauan 476 Va caminar per la part del darrere fins al lloc on algú l'estava esperant es va desprendre de la capa col·locada al respatllet d'una cadira on s'asseu.
- Dai man na haloy gñonian nag abot na an sarong principe Juan de Valencia sa lugar na idto duman na enot na an saiyang mahal si Dña. Maria 477 No va tardar molt a presentar-se el noble príncep de València en aquell lloc on l'esperava la seua enamorada na Maria.
- Tara an sinabi an olay iniho i-isay cang lolong na palpal na tauo na ica nag basang pag laog sa cuarto ica sarong tauo na daing estilo 478 Llavors es va excusar dient: «Quina classe d'ignorant sou vós que penetreu dintre de la cambra semblant persona sense estil».
- Gñonian suminimbang ining si D. Juan aco бага iyo an saimong mahal aco бага iyo simong binayaan sa lugar na idto simong tinagoan 479 A la qual cosa digué en Joan: «Jo sóc l'home que us estima a qui un dia abandonàreu del lloc que ens separà un dia».
- Nag simbag na naman si Dña. Maria ica man an tauo orog casiuaua ica pa an poon o saro pang sagña magña casaquitan sa buhay co бага 480 Va respondre aleshores na Maria: «Vós sou el major desvergonyat llavors puix vós sou l'origen i el causant de tots els meus terribles mals».
- Ay gñaya D. Juan con na araman co casaquitan бага na ma dadaigñan co na masqui na lamang pinogotan payo dai aco nag iba lamang sa saimo 481 «Oh, en Joan, si arribes a intuir les penes que havia de sofrir encara que em tallaren el cap amb tu mai hauria d'anar».
- Sacale na gadan an sacong persona sa lugar na idto sa reinong Asturia an sacuyang saquit gñonian saró sana bacong arog gñonian inabtan co бага 482 «Si en aquell moment haguera mort al primer lloc regne d'Astúries els sofriments haurien estat efimers no com ara que visc sense consol».
- Ta guinibo saiya gñani ni Cleopardo gotom asin paha na inaguihan co 483 «Les coses que em va fer Cleopardo ràbia i ira que mai podré oblidar

- asin ibinayad an pobreng buhay co
sa saiyang otang na palpal na tauo
- pagant amb la meua pobra vida
les necieses de vós ignorant».
- Guinibo nia aco sarong tauong mangmang 484
tinios co gabos magña casaqitan
dai nin pag torog sa bagui sa aldao
sa inisip-isip magña camugtacan
- «Ell em va fer objecte sense ànima
a través de mil penalitats i vicis
vaig estar sense dormir dia i nit
suportant tot el tormentós suplici».
- Aco huminale sa lugar na idto 485
magña ca bukiran sacuyang tinongo
sa sacong pag lacao binagat man aco
cadtong magña palpal gñaran bandolero
- «Finalment vaig poder fugir d'aquell lloc
per recórrer muntanyes i boscos
però vaig trobar en la meua trista escapada
aquells miserables bandolers».
- May anom na bulan si sacong pag estar 486
sa madiclom baga na magña cadlagan
idto ominorog sacong casaqitan
daing hustong cacan an sacuyang buhay
- «Durant sis mesos vaig haver d'estar
enmig del més fosc bosc violacions
allí van començar més penalitats
sense menjar i en total degradació».
- Dacol pa man baga sacong inaguihan 487
nagtios nin labing magña casaqitan
sacuyang inabot can nag aguing aldao
can guibo mo saco magña ca lologñan
- «He viscut tot tipus d'humiliacions
i he conegut tot tipus d'afficcions
en els dies que han quedat en el passat
que m'han causat tantes indignitats».
- Tara si D. Juan ini an inolay 488
ining na sa tugñod o sacuyang mahal
haleon sa isip magña caangotan
con haros pa sana guinahaua co maotsan
- Davant tals paraules va dir en Joan:
«Qui avui us contempla, amor meu,
suplique alleuge la pena del vostre cor
puix la meua vida pràcticament va marxar».
- Dai na man aco mag say-say saimo 489
saquit na inaguihan nin pobreng buhay co
saimong hapoton pobreng amaon mo
saimo masabi can inaguihan co
- «En el meu cas no us relataré
les penes passades de la meua pobra vida
únicament al vostre oncle pregunteu
i amb això ho contemplareu».
- Di na sa sabihon magña inaguihan 490
sa saindo baga nin pag oorolay
asin ta dacol pa sacong isasaysay
sa buhay man ninda na pag aaguihan
- No els contaré tot l'itinerari
a tots vostés, el meu auditori,
perquè tinc més coses a dir
sobre què va passar en aquest escenari.
- Ini an olay ni Dña. Maria 491
na gñaya D. Juan lomuas na ica
ta alas doce na an oras na baga
an sacuyang ama sia mag roronda
- Llavors va concloure na Maria:
«Marxeu ja en Joan, és matinada
les dotze de la mitjanit són ara
a esta hora tothom estarà de ronda».
- Con gñonian an olay aco ma pa aram 492
na principeng mahal sacong na momotan
saimo ma ualat an Dios na mahal
sa baguing iniho oras na mabansay
- «Aleshores adéu us dic,
noble príncep que he estimat,
pregue a Déu sigueu benaurat
en la penombra d'aquestes ombres».
- Sa madaling osip can ca inagahan 493
hinapot nin hade ining si D. Juan
sa saindang dua anong pig olayan
sa laog nin cuarto nin princesang mahal
- Quan l'alba va arribar
el rei va voler preguntar en Joan
sobre l'esdevingut entre ambdós
enamorats a la cambra de la princesa.

- Tara si D. Juan ini an sinimbag dulog ibang dahilan pig olayan nangad cundi sia poon sacco nag pahayag saquit inaguihan ay maca heherac
- Olay man nin hade gñonian sa saiya na gñaya D. Juan ica mag handa na sa Domingo baga dai mag sa salá na camo nang dua mag pa desposada
- Tolos pinag botan an bilog na reino caning hadeng mahal na si D. Mariano aquí magurang man asin maguinoo na mag ca sararó duman na sa palacio
- Pinag pa handa na sa palacio real sari-sari baga na magña cauatan aldao na termino gñaran na pag casal sa principeng mahal gñaran si D. Juan
- Asu mag libot na an olay na bando nag gñalas na gayo an bilog na reino arin na princesa isay man na taou an niaon man dian laog nin palacio
- Magña consejeros nagñag olay-olay sa Domingo baga satuyang ma masdan sa sainda baga gñaran na pag casal na satuyá baga sinda ma araman
- Guinibo nin hade na orog camahal sabado pa baga pinag anyayahan magña taou bagang magña camahalan na nag ca sararó sinda man nag cacac
- Can oras na iyan nag cacacan sinda an mahal na hade lominuas sia asin tuminindog duman sa lamesa ini an inolay camong bahala na
- Na camo man baga an sacuyang buháy na mag aasiste sainda pag casal can sacuyá bagang maco among tunay na iyo an gñaran principe don Juan
- Can oras na idto alas cinco y media aldao na Domingo nin pag oumaga sa madaling osip tolos inapod na ining sarong taou na criada nia
- Saiyang tinogon can oras na iyan na ica man digdi sacong babayaan
- 494 En Joan va dir llavors aquestes paraules: «No hi hagué raó per a parlar massa estona però sa altesa va relatar desconsolada les humiliacions de les hores passades».
- 495 El rei llavors li va fer saber: «En Joan ara heu d'estar preparat aquest diumenge a la sala es veurá com ella de vós es casará».
- 496 Ordre es va donar a totes les gents del regne pel benvolgut rei en Marià aquí vénen xiquets, pares i cavallers tots reunits al palau se'n van.
- 497 Es van preparar al palau reial diferents classes d'entreteniments per al terme que s'havia de casar l'estimat príncep en Joan.
- 498 Quan es va distribuir el ban tot el regne estava estupefacte princeses i tot tipus de nobleses cap al palau es van anar congregant.
- 499 El conjunt dels consellers es va reunir per diumenge tindre-ho tot amatent que gaudiren els qui s'anaven a casar perquè l'alegria fóra el manifest.
- 500 El que el rei va fer és començar dissabte a rebre molta gent tots els ciutadans i personalitats convidats a un gran sopar.
- 501 A l'hora que van menjar el noble rei es va alçar i va introduir presentant-se davant de la taula dient: «Vós aneu amb compte».
- 502 «Vosaltres sou part de la meua vida que assistiu a aquest casament qualsevol de vosaltres que vinga respecte del príncep en Joan tinga».
- 503 Eren les cinc i mitja de la vesprada l'endemà diumenge al matí es pot dir que ràpidament crida per a la preparació una criada.
- 504 Ordenà en aquell ambient: «El que t'especificaré ací

- togon co saimo gñonian mo tandaan
sa saimong isip dai pag ligñauan
- 505 CUN isay man baga mag digdi saimo
na magña consejos cainihong reino
con sacale naman na apodon aco
saimong sabihan may saquit na gayo
- 506 Dai man na haloy nag laog na sia
asin nag bolos na buhay niang maogma
magayon na gubing sa pagca princesa
sa saiyang cuarto solosolo sana
- 507 Asin nia binugtac an saiyang manto
na igua nin patac na joyas de pecao
can asu maquita caining consejo
magña camugtacan nag gñalas na gayo
- 508 Tolos dóninagos sinda sa simbahan
na ca abay nia ining si D. Juan
can asu omabot tolos na quinasal
nin sarong obispo na orog camahal
- 509 Can asu matapus ini bagang mesa
an bagong quinasal tolos nag puli na
an bilog na reino nag gñalas mn sinda
gadto gñaning dua bagong disposada
- 510 Sabihon pa baga ining ca fiestahan
gabos man na cauat pinasale duman
nin bilog na reino caning cahadean
na para sa duman sa bagong quinasal
- 511 Tara can omabot an oras hapona
magña consejero mariboc na sinda
an satuyang hade na otog caogma
digdi sa satuyá na mayó man sia
- 512 Ini an inolay ni Dña. Maria
ay gñaya esposo pa aram na gñona
an sacong amaon na orog caogma
sacong aapodon sa cuarto man nia
- 513 Nag paaram sia nin marhay na galang
cadtong niaon duman na nag ca perisan
na sa cuarto sia dominagos duman
an criado baga saiyang pig botan
- 514 Binocsan man tolos an saindang puerta
tolos luminaog asin nia quinoa
ini bagang cetro asin an corona
saiyang binugtac duman sa bandiha
- és la meua ordre perquè la recordes
no l'oblides de la teua ment».
- «Qualsevol que es presente
dels consellers d'aquest regne
si és que m'estan cercant
heu de dir-los que estic malalt».
- No va tardar massa a entrar
cercant de nou la pura felicitat
un bellíssim vestit de princesa
a la cambra esperant estava ja.
- Sobre els muscles va posar-se el mantell
adornat amb joies embrocades per complet
quan allò va ser vist pel consell
tots es van quedar amb els ulls oberts.
- Tots van acudir llavors a l'església
agafant estava de la mà en Joan
quan van arribar se'n van anar cap a l'altar
juntament amb al bisbe que els va casar.
- Quan va acabar la missa
els joveçans ixen amb gales
el regne per complet lloa
la núvia que queda casada.
- Permeteu-nos dir la gran festa
i la concurrència que els va veure
complet tot el regne en el palau
pel noveçans s'exaltava l'alegria.
- El temps passà i arribà la vesprada
motiu de preocupació per als consellers:
«On és el nostre magnànim i adorat rei,
per què no el tenim en presència?»
- D'aquesta manera va dir na Maria:
«Disculpeu-me espòs per un moment
el meu benvolgut oncle està indisposat
a la seua cambra a cercar-lo m'escomet».
- Es va disculpar llavors amb respecte
dels convidats a la cerimònia un moment
i a la cambra amb rapidesa es retira
ordenant prompte a la criada.
- Obri de l'armari les portes
i immediatament s'apodera
del ceptre i la seua corona
que posa en una safata.

- Asin luminuas sa catiripunan
an mahal na reina ini an olay
gñonian caining oras oras na mabansay
na nag catiripon magña camahalan
- Digdi sa palacio na orog caogma
magña natitipon sa reinong Granada
gñonian man heligñon an saindang mata
digdi sa capot co sinabing corona
- An saindong mata heligñan na gayo
cun si-isay aco o arin na tauo
na aco man iyo na si D. Mariano
naguin sarong hade digdi sa saindo
- Ta aco man baga na iyong tinauan
nin Dios sa Lagñit na orog camahal
caining corona sacong na cacaptan
sacong ibaballo con si-isay paman
- Ini an simbag caining camahalan
saimong ibalio dian qui D. Juan
ani corona cetro caining cahadean
na sia na baga iyong may cabotan
- Sabihon pa baga an magña pag taca
nin bilog na reino caining Granada
si nag aguing aldao di na bisto ninda
na idto babae nag hade sainda
- Sa madaling osip punotogñan ninda
ining si D. Juan caining corona
tara ining reina si Dña. Maria
nag hadeng pinili sa reinong Granada
- Na digdi na gñani na ipinag say-say
cainihong reina na orog camahal
si nag guibo baga magña ca lulogñan
na pina gatogñan asin pina bitay
- Sagcod pa man baga magña casaquitan
can saiyang buhay na magña inabtan
isinabi nia asin pinagsay-say
sa dacol na tauong magña camahalan
- Tara si D. Juan ini an inolay
sa saiyang agom na orog camahal
na quita man mona gñonian ay dumoman
an lugar na idto Valenciang cahadean
- Satuyang heligñon an mahal cong ama
cun sia man buhay o cun man gadan na
- 515 Llavors es presenta a la multitud
i això es el que digué la noble reina:
«Ha arribat per fi el gran moment
per a totes les nobleses al descobert».
- 516 «Ací en aquest palau de gaubança
que tots sou del regne de Granada
heu de veure amb els vostres ulls
que duc la corona inadequada».
- 517 «Només us demane que amb els ulls
vegeu qui és en veritat aquest ciutadà
puix certament jo sóc en Marià
per vosaltres un dia rei proclamat».
- 518 «Sóc aquell que va quedar anomenat
un dia per Déu en els cels proclamat
i així aquesta corona que avui agafe
no la vull més i la rebutge».
- 519 Llavors sorpresa la concurrència
va dir que es concedira a en Joan
el ceptre i la corona d'aquell lloc
perquè mereixia que a ell arribaren.
- 520 Diguem que tots sorpresos estaven
i van quedar al regne de Granada
puix no sabien en els dies passats
que per dona tenien rei coronat.
- 521 Cal dir que en tal situació
a en Joan li van posar la corona
i com a reina va quedar na Maria,
reis escollits del regne de Granada.
- 522 I ací es va posar fi al turment
patit per la noble reina sense compte
de les miserables violacions fetes
pels quals cremats i condemnats foren.
- 523 La realitat de la vida van descobrir
en comprendre existència tan ombrívola
perquè ella els va fer veure per complet
a totes les alteses què és el sofriment.
- 524 Per fi va assenyalar intenció en Joan
a la seua adorable esposa de marxar
ha arribat el moment de regressar
al meu lloc el regne de València.
- 525 M'agradaria trobar el meu pare
si és que encara està viu o ja va morir

- haloy nang panahon di co na naquita
sa sacong pag heling naca suhay sia
- An mahal na reina ini an inolay
aco sa pag coyog can simong cabotan
ano man ma abtan nin satuyang buhay
ta pariho quita ilong inang mahal
- Sa madaling osip naglacao na sinda
saindang pinunta an dagang Valencia
can sinda omabot na abtan na ninda
an mahal na ama ni Dña. Maria
- Can sinda dumagos sa laog nin reino
tolos man sinabat nin magña consejo
sinda suminacat duman sa palacio
sabihon pa бага ogmang dimasiado
- Sinda luminohod na tolos man sana
ining si D. Juan gñaran de Valencia
asin pa man duman si Dña. Maria
sa tugñod nin mahal na magurang ninda
- Nag gñalas na gayo can oras na idto
an duang maonarca duman sa palacio
an olay sainda magñag tindog camo
sa mahal na sella mag tucao na gayo
- Ining si D. Juan ini an inolay
asin pa an agom reina bagang mahal
saindang inabtan can saindang buhay
haloy na panahon can enot na aldao
- Can digdi na gñani naaraman бага
buhay na inabtan magña aqui ninda
can oras na idto dacula an ogma
gñonian man quinnogos balang saro man sainda
- Tolos pinagbotan an magña soldados
cañon sa Muralla subsuban man tolos
sa reinong Valencia ominogmang orog
dahil man sa dua na bagong omabot
- Asin ta dacul pang magña bagay-bagay
sari-saring cauat pinaluas duman
dulot sa mag agom na orog ca mahal
ta tinauan sinda bago bagang buhay
- Caya magña tugang saindong arogan
buhay ni Maria an orog camahal
sa mahal na Dios dai na liligñao
cayá man linigtas sa magña tauong palpal
- 526 La noble reina va dir com segueix:
«Et seguiré allà on en un futur vages
qualsevol ruta que conduísca la vida
perquè fills som de la mateixa Mare».
- 527 Cal dir dir que van emprendre
la direcció cap al regne de València
a la seua arribada esperant els rebia
l'estimat pare de na Maria.
- 528 Quan van penetrar en el regne
es van presentar davant el consell
fins arribar a l'interior del palau
gran alegria els envolta.
- 529 Van complimentar els nouvinguts
el noble en Joan de València
i la seua esposa na Maria
davant dels seus naturals pares.
- 530 Estaven de pedra en aquell moment
al palau aquells dos monarques
així van dir: «Alceu-vos perquè us vegem
i sieiu a les cadires, si us plau».
- 531 Llavors en Joan va començar a contar
al costat de la seua esposa la reina
els enormes avatars de la vida
des d'aquell primer dia.
- 532 Van ser coneixedors per fi
de les injustícies contra els seus fills
i va ser hora bona per a descobrir
com una abraçada fa sentir.
- 533 Es va ordenar als soldats preparar
el canó a la muralla per a les salves
al regne de València es donen gràcies
per fi els seus fills han regressat.
- 534 També per a tals propòsits solemnes
diferents jocs es van donar
perquè els casats havien revelat
que hi ha darrere del verb estimar.
- 535 En conseqüència, amic meu, aprèn
de la vida de la noble na Maria
de la qual Déu tingué compassió
salvant-la d'homes de misèria.

Iontoc co digdi an sacong historia
na basa na nindo amigo amiga
tabagñi man nindo an sacong persona
na maca guibo pa nin ibang historia

536 Ací es donarà final a la rondalla
que has llegit sigues amic o amiga
només que ajudes aquesta persona
a contar futures històries demane.

Dispensaron lamang an sacuyang buhay 537
sacale may salá camo na mag dugang
sa sacong historio may leccion man bilang
sa magña babaye digdi sa quinában

Dispensa la certesa que els errors
la meua incapacitat produir poguera
hi ha una lliçó moral en el meu conte
per a totes les dones d'aquest món.

— CATAPUSAN —
Segunda parte

— FI —
Segona part

Recibido: 13/05/2015

Aceptado: 29/01/2016

CABAYONG TABLA: ESTUDI I TRADUCCIÓ D'UN ROMANÇ FILIPÍ DEL REGNE DE VALÈNCIA (II)

RESUM: Introducció a la conformació del romancer de tradició hispànica a les illes Filipines i la presència del Regne de València com espai literari en una literatura asiàtica. Al treball acompanya la descripció i traducció directa des del bicolà al valencià d'un dels principals romanços filipins que tracten del Regne de Valencia: *Cabayong Tabla. Buhay ni Principe don Juan Asin ni Princesa Dña. Maria Sa Cahadean nin Valencia asin Asturias* —«Cavall de Taula»—, text per primera vegada traduït a qualsevol llengua. Així mateix, analitzem les fonts i descriuim la història argumental i la presència de València al Romancer filipí amb un treball comparatista que pugui donar llum a la formalització del classicisme en les Lletres Filipines des de la literatura medieval de tradició hispànica.

PARAULES CLAU: Romancer hispànic, *awit* i *corrido*, Filipines, Regne de València, literatura hispànica, bicolà.

ANALYSIS AND TRANSLATION OF A PHILIPPINE METRICAL POEM ABOUT THE KINGDOM OF VALENCIA (II)

ABSTRACT: The paper introduces the development of the Philippine metrical romances from the Hispanic tradition and the presence of the Kingdom of Valencia as Asian literary topic. It is supplied with the first translation ever done from the original Bicolano into Catalan of one of the most relevant romances dealing with the Valencian topic: *Cabayong Tabla. Buhay ni Principe don Juan Asin ni Princesa Dña. Maria Sa Cahadean nin Valencia asin Asturias* —«Wooden Horse». We analyse the sources and the plot of the romance in order to compare and enlighten the genesis of Philippine Classical Literature with the Medieval Hispanic *Romancero*.

KEYWORDS: Hispanic *Romancero*, Philippine Metrical Romances, *awit* and *corridor*, Philippines, Kingdom of Valencia, Bicolano.